

Autorul a structurat demersul său istoriografic tematic în patru părți: I. Cadrul juridic-părtinire (...). Este vorba de un proces istoric amplu, complex și nu ușor de descifrat - fără ură și puțin de la jumătatea veacului al XVI-lea și până în deceniul trei al secolului al XIX-lea. toate eforturile otomanilor de a stăpâni linia Dunării, a Dunării de Jos și Mijlocii, cel aici, de la Dunărea de Jos, sub stăpânirea otomană. Brăila a jucat un rol esențial în mecanismele istorico - juridice, militare, economice și spirituale ale vieții creștinilor de „Profesorul Mihai Maxim descifrează nu doar documentele arhivelor otomane, ci și Prof. univ. d-r Ionel Căndea, NAȘUL volumului, a concluzionat că, în cartea sa, Clio, în varianta româno - osmană – OMAGIATOR!

Întâlnit în acest volum: Păstorul Bisericii Dunării de Jos - OMAGIAT! Slujitorul Muzei articole, sinteze de istorie otomană și a relațiilor otomano - române. Amândoi s-au profesor, istoric, cercetător în arhivele otomane, românești, europene, autor de studii, *Dunării de Jos*, arhieru ortodox și duhovnic de conștiințe și suflete; MIHAI MAXIM, domeniilor lor de activitate și de preocupări: *ÎPS CASIAN CRĂCIUN, Arhiepiscopul osmanistice ale autorului prezentului volum omagial. Ambii sunt figuri emblematice ale personalitatea complexă a sexagenarului sărbătorit, cât și preocupările istoriografice* 2015, 324 p. D-l Ionel Căndea, directorul Muzeului și Editorii din Brăila, a subliniat atât înainte de Prof. univ. d-r Ionel Căndea, Muzeul Brăilei “Carol I”, Editura Istros, Brăila, *prilejul împlinirii a 60 de ani de viață și a 25 de ani de slujire arhierescă. Cu un Cuvânt Studii și cercetări închinare ÎPS CASIAN, ARHIEPISCOPUL DUNĂRII DE JOS, cu kazava Brăilei (1538 - 1828), în lumina documentelor din Arhiva Otomană din Istanbul. cititorilor Regimul creștinilor în Casa Islamului. Cu privire specială la creștinii din Academia Turce de Istorie, născut la Vorniceni, Jud. Botoșani, a analizat și a prezentat al D-l prof. univ. d-r Mihai Maxim, osmanistul de frunte al României, membru al Istros, Brăila, 2015, 324 p.*

► Mihai Maxim, *Regimul creștinilor în Casa Islamului. Cu privire specială la creștinii din kazava Brăilei (1538 - 1828), în lumina documentelor din Arhiva Otomană din Istanbul. Studii și cercetări închinare ÎPS CASIAN, ARHIEPISCOPUL DUNĂRII DE JOS, cu un Cuvânt înainte de Prof. univ. d-r Ionel Căndea, Muzeul Brăilei “Carol I”, Editura*

► Mihai Maxim, *Regimul creștinilor în Casa Islamului. Cu privire specială la creștinii din kazava Brăilei (1538 - 1828), în lumina documentelor din Arhiva Otomană din Istanbul. Studii și cercetări închinare ÎPS CASIAN, ARHIEPISCOPUL DUNĂRII DE JOS, cu un Cuvânt înainte de Prof. univ. d-r Ionel Căndea, Muzeul Brăilei “Carol I”, Editura*

Jubiliar 2018 - România 100 / Brăila 650. Ce poate fi mai frumos pe malul românesc al Dunării inferioare? ...

Jubiliar 2018 - România 100 / Brăila 650. Ce poate fi mai frumos pe malul românesc al Dunării inferioare? ...

Sumarul documentelor, în românește, franțuzește și turcește (pp. 31 - 57), Repere cronologice referitoare la viața, domnia și opera lui Constantin Brâncoveanu (pp. 401 - 427) și Repere bibliografice referitoare la viața, domnia și opera lui Constantin Brâncoveanu (pp. 429 - 462), întocmite de Dan Prodan, cu sprijinul autorului, Glosarul termenilor turco - otomani utilizați în această carte, alcătuit de autor (pp. 463 - 508), Indici de persoane, locuri, instituții (pp. 509 - 517) selectați de Evdochia Smaznov, completează o carte (aproape) totală, cu documente otomane noi, despre Epoca lui Constantin Brâncoveanu - energie vulcanică românească! Așteptăm cu mare și justificat interes științific apariția părții a II-a cărții și, de ce nu!, a următoarelor ...

► Mihai Maxim, *Regimul creștinilor în Casa Islamului. Cu privire specială la creștinii din kazava Brăilei (1538 - 1828), în lumina documentelor din Arhiva Otomană din Istanbul. Studii și cercetări închinare ÎPS CASIAN, ARHIEPISCOPUL DUNĂRII DE JOS, cu prilejul împlinirii a 60 de ani de viață și a 25 de ani de slujire arhierescă. Cu un Cuvânt înainte de Prof. univ. d-r Ionel Căndea, Muzeul Brăilei “Carol I”, Editura Istros, Brăila, 2015, 324 p.*

D-l prof. univ. d-r Mihai Maxim, osmanistul de frunte al României, membru al Academiei Turce de Istorie, născut la Vorniceni, Jud. Botoșani, a analizat și a prezentat cititorilor *Regimul creștinilor în Casa Islamului. Cu privire specială la creștinii din kazava Brăilei (1538 - 1828), în lumina documentelor din Arhiva Otomană din Istanbul. Studii și cercetări închinare ÎPS CASIAN, ARHIEPISCOPUL DUNĂRII DE JOS, cu prilejul împlinirii a 60 de ani de viață și a 25 de ani de slujire arhierescă. Cu un Cuvânt înainte de Prof. univ. d-r Ionel Căndea, Muzeul Brăilei “Carol I”, Editura Istros, Brăila, 2015, 324 p.* D-l Ionel Căndea, directorul Muzeului și Editorii din Brăila, a subliniat atât personalitatea complexă a sexagenarului sărbătorit, cât și preocupările istoriografice osmanistice ale autorului prezentului volum omagial. Ambii sunt figuri emblematice ale domeniilor lor de activitate și de preocupări: *ÎPS CASIAN CRĂCIUN, Arhiepiscopul Dunării de Jos*, arhieru ortodox și duhovnic de conștiințe și suflete; MIHAI MAXIM, profesor, istoric, cercetător în arhivele otomane, românești, europene, autor de studii, articole, sinteze de istorie otomană și a relațiilor otomano - române. Amândoi s-au întâlnit în acest volum: Păstorul Bisericii Dunării de Jos - OMAGIAT! Slujitorul Muzei Clio, în varianta româno - osmană – OMAGIATOR!

Prof. univ. d-r Ionel Căndea, NAȘUL volumului, a concluzionat că, în cartea sa, „Profesorul Mihai Maxim descifrează nu doar documentele arhivelor otomane, ci și mecanismele istorico - juridice, militare, economice și spirituale ale vieții creștinilor de aici, de la Dunărea de Jos, sub stăpânirea otomană. Brăila a jucat un rol esențial în toate eforturile otomanilor de a stăpâni linia Dunării, a Dunării de Jos și Mijlocii, cel puțin de la jumătatea veacului al XVI-lea și până în deceniul trei al secolului al XIX-lea. Este vorba de un proces istoric amplu, complex și nu ușor de descifrat - fără ură și părtinire (...).”

Autorul a structurat demersul său istoriografic tematic în patru părți: I. Cadrul juridic (pp. 19 - 106); II. Cadrul istoric (pp. 107 - 176); III. Creștinii din Brăila otomană (pp. 177 - 268); IV. Regimul Bisericii Greco - ortodoxe (pp. 269 - 324), fiecare cu diverse capitole. Cartea este, în fapt, o culegere de studii, articole și capitole specifice din diferite

cărți anterior publicate de d-l Mihai Maxim, judicios articulate tematic, actualizate informațional și interpretativ cu necesare și utile *Addenda*, cu un puternic caracter de abordare unitară.

Pe plan juridic, *Statutul de 'ahd în teoria și practica juridical musulmană* (pp. 19 - 56), foarte controversat în dreptul islamic al popoarelor, a însemnat, în secolul VI d.Hr. / secolul I al Hegirei, pentru beneficiar, "o păstrare nealterată a entității statale, o garantare a neamestecului în treburile interne, o intangibilitate a teritoriului propriu supus autoconducerii, în schimbul unor obligații materiale (plata unui tribut în natură) și militare (furnituri cu titlu de împrumut, încartiruirea limitată a unor trimiși ai Comunității musulmane)" - (p. 33). În teoria - practica hanefi-tă, dezvoltate în Imperiul Otoman, lumea se împărțea în: **Dār al-Islām** ("Casa Islamului", Comunitatea islamică, în care se aplica legea islamică), opusă acesteia **Dār al-harb** ("Casa războiului", teritoriile ne-musulmanilor, ale dușmanilor Islamului), ambele despărțite de o zonă intermediară, vremelnică, fluidă, **Dār al-'ahd** ("Casa legământului") sau **Dār al-sulh** ("Casa reconcilierii / păcii"), locuită de ne-musulmanii beneficiari ai statutului de 'ahd și de *dhimma* / *zimmât* ("protecție musulmană") împotriva eventualelor pericole / agresiuni externe, în schimbul unor obligații reciproce. Ne-musulmanii din zona de tampon **Dār al-'ahd** / **Dār al-sulh** erau vecinii direcți ai statelor islamice / Imperiului otoman, această poziționare geografică generând avantaje vremelnice, dar și dezavantaje seculare (pp. 47 - 48).

Statele feudale românești medievale (Țara Românească, Țara Moldovei, Principatul Transilvaniei), vecine teritoriilor otomane la Dunărea inferioară și mijlocie, au fost încadrate, conform doctrinei otomane hanefi-te, în *Dār al-'ahd* / **Dār al-sulh**, beneficiind de statutul de 'ahd - *dhimma* / *zimmât*. „Să observăm, totuși, a concluzionat d-l Mihai Maxim, că în realitate acest provizorat al statutului de 'ahd a durat, în cazul Țărilor Române, câteva secole, adică pe întreaga durată a relațiilor dintre Principatele române și Imperiul Otoman, în ciuda unor încercări ori pretenții otomane de a-l înlocui cu cel de **Dār al-Islām** și cu excepția momentelor de „revoltă” antiotomană, când cei „răsculați” redeveneau *harbî* („dușmani ai Islamului”), iar teritoriul lor **Dār al-harb**. Era nevoie de un nou *amān* („iertare”), fixat ori nu printr-un 'ahd („pact, legământ”) pentru revenirea la **Dār al-'ahd**. Este cazul momentelor care au urmat marilor lupte antiotomane purtate - după realizarea primului 'ahd - de către marii noștri domni până la mijlocul secolului al XVI - lea, iar după aceea al „revoltelor” - din punctul de vedere al Porții - lui Ion Vodă (1574) sau Mihai Viteazul (1594 - 1598), Mihnea al III-lea Radu (1659), Dimitrie Cantemir (1711) sau (...) Constantin Brâncoveanu (1714)” - (pp. 51 - 52).

Statutul zimmî-ilor în Dār al-Islām (pp. 57 - 96), adică al „protejaților” în statele musulmane, a fost sintetizat în 6 obligații „absolut necesare” și alte 6 îndatoriri doar „dezirabile”. Cele 6 obligatorii au fost: **1.** Plata capitației (*djizia*) / impozitului funciar (*haradj*);

2 - 3 - 4: Manifestarea atitudinii respectuoase față de Islam, Profet, Coran, musulmani; **5.** Să nu întrețină relații sexuale / să nu se căsătorească cu femei musulmane; **6.** Neajutorarea dușmanilor Islamului. *Îndatoririle dorite, așteptate*, au fost: **1.** Să nu sfideze legile, tradițiile și obiceiurile musulmane; **2.** Utilizarea unor semne speciale de identificare; **3.** Folosirea doar a măgarilor sau catârilor, fără șa, fără arme; **4.** Construirea locuințelor *zimmî*-ilormai scunde sau, cel mult, egale cu ale musulmanilor; **5.** Construirea lăcașurilor de cult în zone periferice, fără deranjarea activităților religioase ale

lăcașurilor de cult în zone periferice, fără deranjarea activităților religioase ale locuințelor *zimmî*-ilormai scunde sau, cel mult, egale cu ale musulmanilor; **5.** Construirea identificare; **3.** Folosirea doar a măgarilor sau catârilor, fără șa, fără arme; **4.** Construirea sfideze legile, tradițiile și obiceiurile musulmane; **2.** Utilizarea unor semne speciale de ajutorarea dușmanilor Islamului. *Îndatoririle dorite, așteptate*, au fost: **1.** Să nu musulmani; **5.** Să nu întrețină relații sexuale / să nu se căsătorească cu femei musulmane; **2 - 3 - 4:** Manifestarea atitudinii respectuoase față de Islam, Profet, Coran, (*haradj*);

„dezirabile”. Cele 6 obligatorii au fost: **1.** Plata capitației (*djizia*) / impozitului funciar musulmane, a fost sintetizat în 6 obligații „absolut necesare” și alte 6 îndatoriri doar *Statutul zimmî-ilor în Dār al-Islām* (pp. 57 - 96), adică al „protejaților” în statele (52). *Dimitrie Cantemir* (1711) sau (...) Constantin Brâncoveanu (1714)” - (pp. 51 - 52). *al Porții - lui Ion Vodă* (1574) sau *Mihai Viteazul* (1594 - 1598), *Mihnea al III-lea Radu* la mijlocul secolului al XVI - lea, iar după aceea al „revoltelor” - din punctul de vedere antiotomane purtate - după realizarea primului 'ahd - de către marii noștri domni până pentru revenirea la **Dār al-'ahd**. Este cazul momentelor care au urmat marilor lupte Era nevoie de un nou *amān* („iertare”), fixat ori nu printr-un 'ahd („pact, legământ”) „răsculați” redeveneau *harbî* („dușmani ai Islamului”), iar teritoriul lor **Dār al-harb**. cu cel de **Dār al-Islām** și cu excepția momentelor de „revoltă” antiotomană, când cei române și Imperiul Otoman, în ciuda unor încercări ori pretenții otomane de a-l înlocui Țărilor Române, câteva secole, adică pe întreaga durată a relațiilor dintre Principatele d-l Mihai Maxim, că în realitate acest provizorat al statutului de 'ahd a durat, în cazul beneficiind de statutul de 'ahd - *dhimma* / *zimmât*. „Să observăm, totuși, a concluzionat încadrate, conform doctrinei otomane hanefi-te, în *Dār al-'ahd* / **Dār al-sulh**, Transilvaniei), vecine teritoriilor otomane la Dunărea inferioară și mijlocie, au fost Statele feudale românești medievale (Țara Românească, Țara Moldovei, Principatul seculare (pp. 47 - 48).

otoman, această poziționare geografică generând avantaje vremelnice, dar și dezavantaje tampon **Dār al-'ahd** / **Dār al-sulh** erau vecinii direcți ai statelor islamice / Imperiului agresiuni externe, în schimbul unor obligații reciproce. Ne-musulmanii din zona de 'ahd și de *dhimma* / *zimmât* („protecție musulmană”) împotriva eventualelor pericole / *sulh* („Casa reconcilierii / păcii”), locuită de ne-musulmanii beneficiari ai statutului de intermediară, vremelnică, fluidă, **Dār al-'ahd** („Casa legământului”) sau **Dār al-** teritoriile ne-musulmanilor, ale dușmanilor Islamului), ambele despărțite de o zonă în care se aplica legea islamică), opusă acesteia **Dār al-harb** („Casa războiului”), Otoman, lumea se împărțea în: **Dār al-Islām** („Casa Islamului”, Comunitatea islamică, *Comunității musulmane*)” - (p. 33). În teoria - practica hanefi-tă, dezvoltate în Imperiul și militare (furnituri cu titlu de împrumut, încartiruirea limitată a unor trimiși ai *sups autoconducerii*, în schimbul unor obligații materiale (plata unui tribut în natură) *garantare a neamestecului în treburile interne, o intangibilitate a teritoriului propriu* secolul I al Hegirei, pentru beneficiar, "o păstrare nealterată a entității statale, o 56), foarte controversat în dreptul islamic al popoarelor, a însemnat, în secolul VI d.Hr. / Pe plan juridic, *Statutul de 'ahd în teoria și practica juridical musulmană* (pp. 19 - abordare unitară.

cărți anterior publicate de d-l Mihai Maxim, judicios articulate tematic, actualizate informațional și interpretativ cu necesare și utile *Addenda*, cu un puternic caracter de

musulmanilor; **6.** Amplasarea cimitirelor ne-musulmanilor în zone periferice, realizarea înmormântărilor ne-zgomotoase, discrete.

Conducătorii statelor feudale românești și supuții acestora și-au păstrat statutul de creștini ortodocși în *Dār al-'ahd / Dār al-sulh*. Autorul a precizat cu claritate: „la nordul Dunării, deși nu au lipsit pretențiile otomane de a-i asimila pe români cu **zimmî**-ii interni, totuși aici tabloul a continuat să rămână fundamental altul: domnul sau oamenii săi, care aveau de-a face direct cu otomanii, puteau fi supuși uneori, mai ales în „**veacul fanariot**”, unui tratament abuziv, chiar umilitor, din partea sultanului sau a reprezentanților săi. Principilor români și supușilor lor nu li s-au aplicat însă niciodată „**prescripțiile lui 'Umar**” atunci când călătoreau în teritoriile otomane, dimpotrivă, domniile noastre erau primiți la Poartă cu înalte semne de considerație, care urmau în protocolul Porții după cele acordate hanilor Crimeii” (pp. 95 - 96).

Le régime juridique des chrétiens dans les ports roumains sous l'administration ottomane (XVIe - XVIIe siècles) - (pp. 97 - 105) a fost identic, același, cu statutul juridic al ne-musulmanilor (*zimmî*) din Imperiul Otoman islamic. În consecință, „*Les Ottomans ont manifesté une grande tolérance dans le domaine, permettant aux Roumains de réparer ou même de construire des églises nouvelles pour les besoins du culte chrétien. Les liaisons entre les Roumains des kaza's et la patrie-mère ont continué sans interruption et de telle manière qu'à Brăila les Ottomans ont créé pour ce genre de relations un office spécial.*” (pp. 104 - 105).

Pour conclure, ont peut dire que si l'Empire ottoman a été le plus tolérant en comparaison des autres États musulmans antérieurs ou contemporains, cette tolérance se manifestait d'une manière plus marquée dans les régions périphériques, aux confins (*serhad*) de l'Empire, comme dans la région danubienne et nord-pontique, en raison des facteurs mentionnés ci-dessus. Évidemment, avec le temps ce régime a évolué selon la fermeté ou la faiblesse du pouvoir central, la conjoncture générale dans la région ou la force de résistance de la population locale” (pp. 104 - 105).

Cadrul istoric al Regimului creștinilor în Casa Islamului, conturat de d-l Mihai Maxim, cuprinde o privire specială la creștinii din kazaua Brăilei (1538 - 1828). Dar, mai întâi, autorul a realizat o imagine de ansamblu referitoare la Teritoriile românești sub administrație otomană în secolul al XVI-lea (I - II) - (pp. 107 - 160), precizând izvoarele istorice, contribuțiile istoriografice, condițiile politice, caracteristicile administrative - militare, economice, situația populației creștine, urmările formării **pașalik**-urilor și **re'āya**-lelor pe pământ românesc. „Făcând bilanțul, a concluzionat osmanistul prof. Mihai Maxim, se poate aprecia că ruperea acestor întinse teritorii din trupul Țărilor Române a însemnat nu numai o mutilare teritorială, demografică, economică, politică și militară a acestora, dar și o stoarcere continuă a potențialului militar, economic, uman al teritoriilor ocupate în favoarea Porții, contribuind astfel la rămânerea în urmă, din punct de vedere social - economic, a Țărilor Române față de țările din centrul și apusul Europei. Această situație avea să dureze aproape 500 de ani; abia în secolul al XIX-lea au revenit la patria - mamă Brăila, Turnu și Giurgiu, cu hinterlandul lor agricol (1829), precum și ținutul dobrogean (1878), dar între timp **pașalik**-ul timișorean fusese anexat de Austria (1718), iar Bugeacul cu Tighina, împreună cu întreg teritoriul dintre Prut și Nistru (Basarabia) de către Rusia (1812). La 1918, când s-a împlinit visul cel mare al tuturor românilor - desăvârșirea statului național unitar român - și aceste teritorii înstrăinate în secolul XVI, foste **pașalik**-uri, au revenit la matca strămoșească” (pp. 159 - 160).

Înființarea kazalei Brăila (pp. 161 - 166) a fost un proces complex, militar, politic, administrativ, arhitectonic, economic, social, demografic, religios, derulat între anii 1538 - 1542, iar pentru fortăreața de zid între 1540 - 1547, conform documentelor otomane publicate în volum de către autor. În cadrul sistemului intern de organizare a kazalei Brăila, d-l Mihai Maxim a analizat și a prezentat *Instituția kadiului de Brăila în epoca lui Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir*, la începutul secolului al XVIII-lea (pp. 167 - 176). Astfel, „Kadiul de Brăila (*Berāyil* - până spre finele secolului al XVI-lea, apoi *Ibrāyil*), (...) era un personaj important care, în calitatea sa de judecător, juca un rol însemnat în reglementarea diferendelor judiciare dintre supușii otomani musulmani și cei români creștini. Această reglementare se făcea cu aprobarea Înaltei Porți, adică a Divanului Imperial, precum și cu încuviințarea domnilor moldo - munteni, în urma ilustrului ordin (*emr-i şerif*) primit din partea împăratului (*padîşâh*)” (pp. 172 - 173).

Cea mai mare parte a locuitorilor din *Berāyil* / *Ibrāyil kazası* au reprezentat-o Creștinii din Brăila otomană (pp. 177 - 267). Pentru a demonstra documentar acest adevăr istoric incontestabil, autorul a publicat și a interpretat critic informațiile inedite referitoare la kaza-ua Brăilei din registrul detaliat de recensământ (*defter*-ul nr. 483 de la BOAI), inedit și acesta, din februarie 1570. Până astăzi, registrul din 1570 este cel mai vechi recensământ oficial otoman cunoscut referitor la Brăila otomană (pp. 177 - 253). În târgul Brăilei (*kasaba-yi Berāyil*), în 1570, locuia o populație aproximativă de 5.000 de locuitori, dintre care aprox. 1.000 de musulmani, grupați în 4 cartiere cu 4 moschei ale lor, alături de aprox. 4.000 de creștini localnici, organizați în 23 de cartiere, cu preoții și bisericile ortodoxe ale lor. În următoarele 3 decenii, evoluția raportului nr. creștini - nr. musulmani a fost echilibrată, astfel că recensământul din 1597 - 1598 nu schimbă datele problemei. De asemenea, satele românești din kazaua Brăilei, șase la număr, sunt aceleași în 1570 și în 1597 - 1598. În registrul de recensământ din 1642, în kaza-ua Brăilei existau 12 sate cu nume românești, iar peste un secol și jumătate, în 1793, în târgul Brăilei existau 7 cartiere ale ne-musulmanilor, locuite de români ortodocși, armeni creștini, evrei. În kaza-ua Brăilei s-a produs o evoluție impresionantă: creșterea suprafeței și a numărului de sate: au fost recensate 50 de sate, dintre care doar 4 mai păstrează numele vechi românești, deși numele locuitorilor plătitori de capitație sunt românești în marea majoritate (pp. 251 - 253).

Registrele de recensământ din secolul XVI privind târgul și kaza - ua Brăila (pp. 255 - 267) sunt izvoare istorice fundamentale pentru studierea istoriei româno - otomane în evul mediu. În cadrul acestor relații bilaterale, teritoriul istoric al României poate fi împărțit în două zone: **zona A**, care include teritoriile Țării Românești și Țării Moldovei, între aprox. 1400 - 1878, Principatul Transilvaniei între 1541 - 1688 / 1699, beneficiare ale statutului de *'ahd - dhimma / zimmeh*; **zona B**, care cuprinde teritoriile românești anexate direct Imperiului Otoman, ca provincii otomane propriu - zise, conform legilor islamice: Dobrogea, Turnu, Giurgiu, Brăila, Tighina - Bender (Chilia, Cetatea Albă), Banat (Timișvar), Arad - Oradea, Hotin. Statele feudale românești din **zona A** au fost teritorii cu statutul de autonomie internă deplină față de Istanbul, în care nu s-a aplicat sistemul de recensământ otoman *tahrîr*. În teritoriile din **zona B**, provincii otomane propriu - zise, s-a aplicat sistemul de recensământ otoman *tahrîr*, o dată la 30 - 40 de ani. D-l Prof. Mihai Maxim a identificat cel puțin 200 de registre otomane de recensământ (TT.d.) la *Başbakanlık OsmanlıArşivi* (Arhiva Otomană de pe lângă Președenția Consiliului de Miniștri) de la Istanbul (BOAI). Un număr, încă neprecizat, de registre de recensământ otoman *tahrîr* referitoare la teritorii românești sub ocupație otomană se află,

recensământ otoman *tahrîr* referitoare la teritorii românești sub ocupație otomană se află, Consiliului de Miniștri) de la Istanbul (BOAI). Un număr, încă neprecizat, de registre de (TT.d.) la *Başbakanlık OsmanlıArşivi* (Arhiva Otomană de pe lângă Președenția D-l Prof. Mihai Maxim a identificat cel puțin 200 de registre otomane de recensământ propriu - zise, s-a aplicat sistemul de recensământ otoman *tahrîr*, o dată la 30 - 40 de ani. sistemul de recensământ otoman *tahrîr*. În teritoriile din **zona B**, provincii otomane teritorii cu statutul de autonomie internă deplină față de Istanbul, în care nu s-a aplicat **zona A** au fost Banat (Timișvar), Arad - Oradea, Hotin. Statele feudale românești din **zona A** au fost islamice: Dobrogea, Turnu, Giurgiu, Brăila, Tighina - Bender (Chilia, Cetatea Albă), anexate direct Imperiului Otoman, ca provincii otomane propriu - zise, conform legilor alestatutului de *'ahd - dhimma / zimmeh*; **zona B**, care cuprinde teritoriile românești între aprox. 1400 - 1878, Principatul Transilvaniei între 1541 - 1688 / 1699, beneficiare împărțit în două zone: **zona A**, care include teritoriile Țării Românești și Țării Moldovei, evul mediu. În cadrul acestor relații bilaterale, teritoriul istoric al României poate fi (267) sunt izvoare istorice fundamentale pentru studierea istoriei româno - otomane în (pp. 255 - 267) sunt izvoare istorice fundamentale pentru studierea istoriei româno - otomane în majoritate (pp. 251 - 253).

vechi românești, deși numele locuitorilor plătitori de capitație sunt românești în marea numărului de sate: au fost recensate 50 de sate, dintre care doar 4 mai păstrează numele evrei. În kaza-ua Brăilei s-a produs o evoluție impresionantă: creșterea suprafeței și a existau 7 cartiere ale ne-musulmanilor, locuite de români ortodocși, armeni creștini, 12 sate cu nume românești, iar peste un secol și jumătate, în 1793, în târgul Brăilei în 1570 și în 1597 - 1598. În registrul de recensământ din 1642, în kaza-ua Brăilei existau problemei. De asemenea, satele românești din kazaua Brăilei, șase la număr, sunt aceleași musulmani a fost echilibrată, astfel că recensământul din 1597 - 1598 nu schimbă datele bisericile ortodoxe ale lor. În următoarele 3 decenii, evoluția raportului nr. creștini - nr. lor, alături de aprox. 4.000 de creștini localnici, organizați în 23 de cartiere, cu preoții și locuitori, dintre care aprox. 1.000 de musulmani, grupați în 4 cartiere cu 4 moschei ale târgul Brăilei (*kasaba-yi Berāyil*), în 1570, locuia o populație aproximativă de 5.000 de vechi recensământ oficial otoman cunoscut referitor la Brăila otomană (pp. 177 - 253). În BOAI), inedit și acesta, din februarie 1570. Până astăzi, registrul din 1570 este cel mai referitoare la kaza-ua Brăilei din registrul detaliat de recensământ (*defter*-ul nr. 483 de la adevăr istoric incontestabil, autorul a publicat și a interpretat critic informațiile inedite Creștinii din Brăila otomană (pp. 177 - 267). Pentru a demonstra documentar acest Cea mai mare parte a locuitorilor din *Berāyil* / *Ibrāyil kazası* au reprezentat-o ilustrului ordin (*emr-i şerif*) primit din partea împăratului (*padîşâh*)” (pp. 172 - 173).

Divanului Imperial, precum și cu încuviințarea domnilor moldo - munteni, în urma și cei români creștini. Această reglementare se făcea cu aprobarea Înaltei Porți, adică a rol însemnat în reglementarea diferendelor judiciare dintre supușii otomani musulmani apoi *Ibrāyil*), (...) era un personaj important care, în calitatea sa de judecător, juca un 167 - 176). Astfel, „Kadiul de Brăila (*Berāyil* - până spre finele secolului al XVI-lea, Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir, la începutul secolului al XVIII-lea (pp. Brăila, d-l Mihai Maxim a analizat și a prezentat *Instituția kadiului de Brăila în epoca lui publicate în volum de către autor. În cadrul sistemului intern de organizare a kazalei - 1542, iar pentru fortăreața de zid între 1540 - 1547, conform documentelor otomane administrativ, arhitectonic, economic, social, demografic, religios, derulat între anii 1538*

de asemenea, în *Tapu ve Kadastro Arşivi* (Arhiva cu documente de proprietate - cadastru) din Ankara, în *Fondul Tahrîr Defterleri* (TT.d.).

Autorul a enumerat *Registrele turcești de recensământ* (TT.d.). din secolul XVI privind Brăila otomană, identificate la BOAI (pp. 264 - 267): **1.BOA**, TT.d. nr. 483 din anul 977 H. / 1570 d.Hr.; **2.BOAI**, KK.d. nr. 3800 din 955 H. / 1586 - 1587 d.Hr.

Analiza *Regimului Bisericii Greco - Ortodoxe* din zona Dunării inferioare (pp. 269 - 319) completează prezentarea *Regimului creștinilor în Casa Islamului*, realizată de către d-l prof. Mihai Maxim. Referitor la *Mitropolia Brăilei* (pp. 269 - 276), autorul a prezentat 3 documente otomane (chitanțe / adeverințe de plată) referitoare la încasarea peșkeș-ului de 720 aspri plătit de diverși clerici ortodocși la investirea în funcția de „mitropolit al necredincioșilor vilaietului Ibrail și al ținuturilor pendinte”, în perioada 1104 - 1108 H. / 1693 - 1693 d.Hr. Din respectivele regeste rezultă două informații importante: în **primul rând**, denumirea: „*Mitropolia Brăilei*”; apoi, *procedura de instalare* a mitropolitului ortodox de la Brăila: 'arz-ul (cererea) Patriarhului ortodox de la Istanbul (Constantinopol) la Divanul Împerial otoman; acordarea aprobării solicitate; în temeiul acesteia, se emitea decizia sultanală (*emr-i 'alî* sau *fermân-ı 'alî*); înscăunarea mitropolitului nominalizat. În BOAI d-l Mihai Maxim a identificat, în fondurile *PiskoposlukKalemi* (Cancelaria Episcopală de Brăila) și *Kâmil Kepeci*, registre, cataloage, condici, documente referitoare la Episcopia Brăilei.

În continuare, prezentând *Mitropoliile Moldovei și Țării Românești* (pp. 277 - 319), autorul a lămurit relațiile canonice - religioase între ierarhia românească extra-carpatică religioasă ortodoxă și Arhiepiscopia (Patriarhia) de la Ohrida la mijlocul secolului XVI, mai exact din intervalul iunie - 22 septembrie 1544, prin prisma documentelor otomane inedite. Prin ordinul imperial al sultanului Kanunî Sultan Suleyman I, se reconfirma subordonarea episcopilor din *Țara Moldovei și Țara Românească Patriarhierii ortodoxe din Constantinopol (Istanbul), patriarhului Ieremia, și scoaterea acestora de sub jurisdicția canonică - religioasă - financiară a Arhiepiscopiei („Patriarhierii”) de la Ohrida, a energicului arhiepiscop - „patriarh”, Procor. Într-o concluzie parțială, d-l prof. Mihai Maxim a precizat că „*La subordination canonique des sièges métropolitains de Moldavie et de Valachie à Ohrid cesse par conséquent d'être une légende, pour devenir un fait réel, historique, même si cette subordination a été, en effet, très tardive et épisodique. (...) c'est seulement après 1538 - 1541 qu'il convient de situer le moment de la soumission des sièges métropolitains roumains à l'archevêque d'Ohrid. (...) Ainsi, en septembre 1544, les métropoles de Moldavie et de Valachie revenaient, (...) d'après une interruption de quelques mois peut-être, au patriarcat oecumenique. La metropole dit „de Braila” ou „de Proilave”, fut aussi placée sous la juridiction du patriarche de Constantinople*” (pp. 293; 303; 305). Revenind ulterior, în *Addenda din 1999*, asupra subiectului în discuție, autorul a redus la intervalul septembrie 1543 - septembrie 1544 perioada în care mitropoliile ortodoxe extra-carpatică românești au fost în situația de subordonare canonică - financiară Arhiepiscopiei de Ohrida (pp. 310 - 319).*

O *privire retrospectivă* asupra subiectului studiat conduce la ideea că protecția tributară otomană asupra statalității românești dintre secolele XV - XIX, stăpânirea efectivă asupra Brăilei și a zonei înconjurătoare, între 1538 / 1541 - 1829, s-au manifestat prin *atitudine tolerantă religioasă și pragmatism politic, economic, militar, social, financiar, demografic, arhitectonic, cultural, ideologic*. „*Aceste caracteristici ale Islamului otoman au fost dictate de o rațiune financiară foarte limpede: de numărul și prosperitatea contribuabililor ne-musulmani (creștini, evrei, armeni), plătitori de*

de asemenea, în *Tapu ve Kadastro Arşivi* (Arhiva cu documente de proprietate - cadastru) din Ankara, în *Fondul Tahrîr Defterleri* (TT.d.).

Autorul a enumerat *Registrele turcești de recensământ* (TT.d.). din secolul XVI privind Brăila otomană, identificate la BOAI (pp. 264 - 267): **1.BOA**, TT.d. nr. 483 din anul 977 H. / 1570 d.Hr.; **2.BOAI**, KK.d. nr. 3800 din 955 H. / 1586 - 1587 d.Hr.

Analiza *Regimului Bisericii Greco - Ortodoxe* din zona Dunării inferioare (pp. 269 - 319) completează prezentarea *Regimului creștinilor în Casa Islamului*, realizată de către d-l prof. Mihai Maxim. Referitor la *Mitropolia Brăilei* (pp. 269 - 276), autorul a prezentat 3 documente otomane (chitanțe / adeverințe de plată) referitoare la încasarea peșkeș-ului de 720 aspri plătit de diverși clerici ortodocși la investirea în funcția de „mitropolit al necredincioșilor vilaietului Ibrail și al ținuturilor pendinte”, în perioada 1104 - 1108 H. / 1693 - 1693 d.Hr. Din respectivele regeste rezultă două informații importante: în **primul rând**, denumirea: „*Mitropolia Brăilei*”; apoi, *procedura de instalare* a mitropolitului ortodox de la Brăila: 'arz-ul (cererea) Patriarhului ortodox de la Istanbul (Constantinopol) la Divanul Împerial otoman; acordarea aprobării solicitate; în temeiul acesteia, se emitea decizia sultanală (*emr-i 'alî* sau *fermân-ı 'alî*); înscăunarea mitropolitului nominalizat. În BOAI d-l Mihai Maxim a identificat, în fondurile *PiskoposlukKalemi* (Cancelaria Episcopală de Brăila) și *Kâmil Kepeci*, registre, cataloage, condici, documente referitoare la Episcopia Brăilei.

În continuare, prezentând *Mitropoliile Moldovei și Țării Românești* (pp. 277 - 319), autorul a lămurit relațiile canonice - religioase între ierarhia românească extra-carpatică religioasă ortodoxă și Arhiepiscopia (Patriarhia) de la Ohrida la mijlocul secolului XVI, mai exact din intervalul iunie - 22 septembrie 1544, prin prisma documentelor otomane inedite. Prin ordinul imperial al sultanului Kanunî Sultan Suleyman I, se reconfirma subordonarea episcopilor din *Țara Moldovei și Țara Românească Patriarhierii ortodoxe din Constantinopol (Istanbul), patriarhului Ieremia, și scoaterea acestora de sub jurisdicția canonică - religioasă - financiară a Arhiepiscopiei („Patriarhierii”) de la Ohrida, a energicului arhiepiscop - „patriarh”, Procor. Într-o concluzie parțială, d-l prof. Mihai Maxim a precizat că „*La subordination canonique des sièges métropolitains de Moldavie et de Valachie à Ohrid cesse par conséquent d'être une légende, pour devenir un fait réel, historique, même si cette subordination a été, en effet, très tardive et épisodique. (...) c'est seulement après 1538 - 1541 qu'il convient de situer le moment de la soumission des sièges métropolitains roumains à l'archevêque d'Ohrid. (...) Ainsi, en septembre 1544, les métropoles de Moldavie et de Valachie revenaient, (...) d'après une interruption de quelques mois peut-être, au patriarcat oecumenique. La metropole dit „de Braila” ou „de Proilave”, fut aussi placée sous la juridiction du patriarche de Constantinople*” (pp. 293; 303; 305). Revenind ulterior, în *Addenda din 1999*, asupra subiectului în discuție, autorul a redus la intervalul septembrie 1543 - septembrie 1544 perioada în care mitropoliile ortodoxe extra-carpatică românești au fost în situația de subordonare canonică - financiară Arhiepiscopiei de Ohrida (pp. 310 - 319).*

O *privire retrospectivă* asupra subiectului studiat conduce la ideea că protecția tributară otomană asupra statalității românești dintre secolele XV - XIX, stăpânirea efectivă asupra Brăilei și a zonei înconjurătoare, între 1538 / 1541 - 1829, s-au manifestat prin *atitudine tolerantă religioasă și pragmatism politic, economic, militar, social, financiar, demografic, arhitectonic, cultural, ideologic*. „*Aceste caracteristici ale Islamului otoman au fost dictate de o rațiune financiară foarte limpede: de numărul și prosperitatea contribuabililor ne-musulmani (creștini, evrei, armeni), plătitori de*

de asemenea, în *Tapu ve Kadastro Arşivi* (Arhiva cu documente de proprietate - cadastru) din Ankara, în *Fondul Tahrîr Defterleri* (TT.d.).

Autorul a enumerat *Registrele turcești de recensământ* (TT.d.). din secolul XVI privind Brăila otomană, identificate la BOAI (pp. 264 - 267): **1.BOA**, TT.d. nr. 483 din anul 977 H. / 1570 d.Hr.; **2.BOAI**, KK.d. nr. 3800 din 955 H. / 1586 - 1587 d.Hr.

Analiza *Regimului Bisericii Greco - Ortodoxe* din zona Dunării inferioare (pp. 269 - 319) completează prezentarea *Regimului creștinilor în Casa Islamului*, realizată de către d-l prof. Mihai Maxim. Referitor la *Mitropolia Brăilei* (pp. 269 - 276), autorul a prezentat 3 documente otomane (chitanțe / adeverințe de plată) referitoare la încasarea peșkeș-ului de 720 aspri plătit de diverși clerici ortodocși la investirea în funcția de „mitropolit al necredincioșilor vilaietului Ibrail și al ținuturilor pendinte”, în perioada 1104 - 1108 H. / 1693 - 1693 d.Hr. Din respectivele regeste rezultă două informații importante: în **primul rând**, denumirea: „*Mitropolia Brăilei*”; apoi, *procedura de instalare* a mitropolitului ortodox de la Brăila: 'arz-ul (cererea) Patriarhului ortodox de la Istanbul (Constantinopol) la Divanul Împerial otoman; acordarea aprobării solicitate; în temeiul acesteia, se emitea decizia sultanală (*emr-i 'alî* sau *fermân-ı 'alî*); înscăunarea mitropolitului nominalizat. În BOAI d-l Mihai Maxim a identificat, în fondurile *PiskoposlukKalemi* (Cancelaria Episcopală de Brăila) și *Kâmil Kepeci*, registre, cataloage, condici, documente referitoare la Episcopia Brăilei.

În continuare, prezentând *Mitropoliile Moldovei și Țării Românești* (pp. 277 - 319), autorul a lămurit relațiile canonice - religioase între ierarhia românească extra-carpatică religioasă ortodoxă și Arhiepiscopia (Patriarhia) de la Ohrida la mijlocul secolului XVI, mai exact din intervalul iunie - 22 septembrie 1544, prin prisma documentelor otomane inedite. Prin ordinul imperial al sultanului Kanunî Sultan Suleyman I, se reconfirma subordonarea episcopilor din *Țara Moldovei și Țara Românească Patriarhierii ortodoxe din Constantinopol (Istanbul), patriarhului Ieremia, și scoaterea acestora de sub jurisdicția canonică - religioasă - financiară a Arhiepiscopiei („Patriarhierii”) de la Ohrida, a energicului arhiepiscop - „patriarh”, Procor. Într-o concluzie parțială, d-l prof. Mihai Maxim a precizat că „*La subordination canonique des sièges métropolitains de Moldavie et de Valachie à Ohrid cesse par conséquent d'être une légende, pour devenir un fait réel, historique, même si cette subordination a été, en effet, très tardive et épisodique. (...) c'est seulement après 1538 - 1541 qu'il convient de situer le moment de la soumission des sièges métropolitains roumains à l'archevêque d'Ohrid. (...) Ainsi, en septembre 1544, les métropoles de Moldavie et de Valachie revenaient, (...) d'après une interruption de quelques mois peut-être, au patriarcat oecumenique. La metropole dit „de Braila” ou „de Proilave”, fut aussi placée sous la juridiction du patriarche de Constantinople*” (pp. 293; 303; 305). Revenind ulterior, în *Addenda din 1999*, asupra subiectului în discuție, autorul a redus la intervalul septembrie 1543 - septembrie 1544 perioada în care mitropoliile ortodoxe extra-carpatică românești au fost în situația de subordonare canonică - financiară Arhiepiscopiei de Ohrida (pp. 310 - 319).*

O *privire retrospectivă* asupra subiectului studiat conduce la ideea că protecția tributară otomană asupra statalității românești dintre secolele XV - XIX, stăpânirea efectivă asupra Brăilei și a zonei înconjurătoare, între 1538 / 1541 - 1829, s-au manifestat prin *atitudine tolerantă religioasă și pragmatism politic, economic, militar, social, financiar, demografic, arhitectonic, cultural, ideologic*. „*Aceste caracteristici ale Islamului otoman au fost dictate de o rațiune financiară foarte limpede: de numărul și prosperitatea contribuabililor ne-musulmani (creștini, evrei, armeni), plătitori de*

de asemenea, în *Tapu ve Kadastro Arşivi* (Arhiva cu documente de proprietate - cadastru) din Ankara, în *Fondul Tahrîr Defterleri* (TT.d.).

Autorul a enumerat *Registrele turcești de recensământ* (TT.d.). din secolul XVI privind Brăila otomană, identificate la BOAI (pp. 264 - 267): **1.BOA**, TT.d. nr. 483 din anul 977 H. / 1570 d.Hr.; **2.BOAI**, KK.d. nr. 3800 din 955 H. / 1586 - 1587 d.Hr.

Analiza *Regimului Bisericii Greco - Ortodoxe* din zona Dunării inferioare (pp. 269 - 319) completează prezentarea *Regimului creștinilor în Casa Islamului*, realizată de către d-l prof. Mihai Maxim. Referitor la *Mitropolia Brăilei* (pp. 269 - 276), autorul a prezentat 3 documente otomane (chitanțe / adeverințe de plată) referitoare la încasarea peșkeș-ului de 720 aspri plătit de diverși clerici ortodocși la investirea în funcția de „mitropolit al necredincioșilor vilaietului Ibrail și al ținuturilor pendinte”, în perioada 1104 - 1108 H. / 1693 - 1693 d.Hr. Din respectivele regeste rezultă două informații importante: în **primul rând**, denumirea: „*Mitropolia Brăilei*”; apoi, *procedura de instalare* a mitropolitului ortodox de la Brăila: 'arz-ul (cererea) Patriarhului ortodox de la Istanbul (Constantinopol) la Divanul Împerial otoman; acordarea aprobării solicitate; în temeiul acesteia, se emitea decizia sultanală (*emr-i 'alî* sau *fermân-ı 'alî*); înscăunarea mitropolitului nominalizat. În BOAI d-l Mihai Maxim a identificat, în fondurile *PiskoposlukKalemi* (Cancelaria Episcopală de Brăila) și *Kâmil Kepeci*, registre, cataloage, condici, documente referitoare la Episcopia Brăilei.

În continuare, prezentând *Mitropoliile Moldovei și Țării Românești* (pp. 277 - 319), autorul a lămurit relațiile canonice - religioase între ierarhia românească extra-carpatică religioasă ortodoxă și Arhiepiscopia (Patriarhia) de la Ohrida la mijlocul secolului XVI, mai exact din intervalul iunie - 22 septembrie 1544, prin prisma documentelor otomane inedite. Prin ordinul imperial al sultanului Kanunî Sultan Suleyman I, se reconfirma subordonarea episcopilor din *Țara Moldovei și Țara Românească Patriarhierii ortodoxe din Constantinopol (Istanbul), patriarhului Ieremia, și scoaterea acestora de sub jurisdicția canonică - religioasă - financiară a Arhiepiscopiei („Patriarhierii”) de la Ohrida, a energicului arhiepiscop - „patriarh”, Procor. Într-o concluzie parțială, d-l prof. Mihai Maxim a precizat că „*La subordination canonique des sièges métropolitains de Moldavie et de Valachie à Ohrid cesse par conséquent d'être une légende, pour devenir un fait réel, historique, même si cette subordination a été, en effet, très tardive et épisodique. (...) c'est seulement après 1538 - 1541 qu'il convient de situer le moment de la soumission des sièges métropolitains roumains à l'archevêque d'Ohrid. (...) Ainsi, en septembre 1544, les métropoles de Moldavie et de Valachie revenaient, (...) d'après une interruption de quelques mois peut-être, au patriarcat oecumenique. La metropole dit „de Braila” ou „de Proilave”, fut aussi placée sous la juridiction du patriarche de Constantinople*” (pp. 293; 303; 305). Revenind ulterior, în *Addenda din 1999*, asupra subiectului în discuție, autorul a redus la intervalul septembrie 1543 - septembrie 1544 perioada în care mitropoliile ortodoxe extra-carpatică românești au fost în situația de subordonare canonică - financiară Arhiepiscopiei de Ohrida (pp. 310 - 319).*

O *privire retrospectivă* asupra subiectului studiat conduce la ideea că protecția tributară otomană asupra statalității românești dintre secolele XV - XIX, stăpânirea efectivă asupra Brăilei și a zonei înconjurătoare, între 1538 / 1541 - 1829, s-au manifestat prin *atitudine tolerantă religioasă și pragmatism politic, economic, militar, social, financiar, demografic, arhitectonic, cultural, ideologic*. „*Aceste caracteristici ale Islamului otoman au fost dictate de o rațiune financiară foarte limpede: de numărul și prosperitatea contribuabililor ne-musulmani (creștini, evrei, armeni), plătitori de*

